

הלכות שבת פרק י

פרק י

הקושר עד הצד

[כא] הקושר

אב המלאכה

א.

חייב

הקושר קשר של קיימה והוא מעשה אומן - חייב,
כגון קשר הגמלים, וקשר הספנין, וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין
הרצענין בשעת עשייתן, וכן כל כיוצא בזה.

פטור

אבל הקושר קשר של קיימה ואינו מעשה אומן - פטור.

מותר

וקשר שאינו של קיימה ואינו מעשה אומן - מותר לקשרו לכתחילה:

ב.

כיצד? נפסקה לו רצועה וקשרה, נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי,
או שקשר רסן בהמה - הרי זה פטור.

וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהן מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותן לקיימה.

וכל קשר שאינו של קיימה, אם קשרו קשר אומן - הרי זה אסור:

קשרים מותרים

א.

קושרת אשה מפתחי החלוק אף על פי שיש לו שני פתחים, וחוטי שבכה אף על פי שהוא רפוי, ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל בשעת מלבוש, ונודות יין ושמן ואף על פי שיש לו שתי אזנים, וקדירה של בשר אף על פי שיכולה להוציא הבשר ולא תתיר הקשר. וקושרין דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו, אבל לא בחבל. וקושרין לפני בהמה או ברגלה בשביל שלא תצא משם, אף על פי שיש לה שני אסרות.

וחבל שהיה קשור בפרה, קושרו באבוס, היה קשור באבוס, קושרו בפרה, אבל לא יביא חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאבוס.

ואם היה חבל גרדי שמותר לטלטלו - הרי זה מביא וקושר בפרה ובאבוס. מפני שכל אלו הקשרים מעשה הדיוט הן, ואינן של קיימה, אלא פעם קושר ופעם מתיר, ולפיכך מותר לקשור אותן לכתחילה.

חותלות של תמרים ושל גרוגרות - מתיר ומפקיע וחותר, ונוטל ואוכל:

ד.

כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור אותו בשבת. לפיכך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית, נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה, וכורך עליו וקושר הגמי.

נשמטה לו רצועת מנעל וסנדל, או שנשמט רוב הרגל, מותר להחזיר
הרצועות למקומן, ובלבד שלא יקשור:

ה.

העניבה מותרת, לפי שאינה מתחלפת בקשירה.
לפיכך החבל שנפסק, מקבץ שני קצותיו וכורך עליו משיחה ועונב עניבה:

ו.

מותר לקשור קשר שאינו של קיימה לדבר מצוה, כגון שיקשור למדוד
שיעור משיעורי תורה.
נימת כינור שנפסקה - קושרין אותה במקדש, אבל לא במדינה.
ולא יקשור נימה לכתחילה אפילו במקדש:

[כב] מתיר

אב המלאכה

ז.

כל קשר שחייבין על קשרו, כך חייבין על התרו.
וכל קשר שהקושר אותו פטור - כך המתיר אותו פטור.
וכל קשר שמותר לקשרו - כך מותר להתירו:

ח.

הפותל חבלים מן ההוצין ומן החלף או מחוטי צמר או מחוטי פשתן או חוטי שיער וכיוצא בהן, הרי זה תולדת קושר וחייב. ושיעורו כדי שיעמוד החבל בפתילתו בלא קשירה, שנמצאת מלאכתו מתקיימת. וכן, המפריד את הפתיל - הרי זה תולדת מתיר וחייב, והוא שלא יתכוון לקלקל בלבד. ושיעורו כשיעור הפותל:

[כג] תופר

אב מלאכה

ט.

התופר שתי תפירות - חייב, והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שתעמוד התפירה ולא תישמט. אבל אם תפר יתר על שתי תפירות, אף על פי שלא קשר - חייב, שהרי מתקיימת התפירה. והמותח חוט של תפירה בשבת חייב, מפני שהוא מצרכי התפירה:

[כד] קורע

י.

הקורע כדי לתפור שתי תפירות על מנת לתפור שתי תפירות - חייב.

אבל הקורע להפסדה פטור, מפני שהוא מקלקל.

הקורע בחמתו, או על מת שהוא חייב לקרוע עליו - חייב, מפני שמיישב את דעתו בדבר זה וינוח יצרו, והואיל וחמתו שוככת בדבר זה, הרי הוא כמתקן וחייב.

והפותח בית הצואר בשבת - חייב:

תולדות תופר וקורע

יא.

המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו - הרי זה תולדת תופר, וחייב.

וכן המפרק ניירות דבוקין או עורות דבוקין, ולא נתכוון לקלקל בלבד, הרי זה תולדת קורע:

[כה] בונה

אב המלאכה

שיעור

יב.

הבונה כל שהוא חייב.

המשוה פני הקרקע בבית, כגון שהשפיל תל או מילא גיא - הרי זה בונה וחייב.

מי חייב באבנים וטיט

אחד נתן את האבן ואחד נתן את הטיט, הנותן את הטיט חייב.
ובנדבך העליון, אפילו העלה את האבן והניחה על גבי הטיט, חייב, שהרי אין
מניחין עליה טיט אחר.

בונה על גבי כלים
והבונה על גבי כלים פטור:

תולדות בונה

אוהל קבוע

יג.

העושה אוהל קבוע, הרי זה תולדת בונה וחייב.

העושה כלי אדמה

וכן, העושה כלי אדמה, כגון תנור וחבית קודם שיישרפו - הרי זה תולדת
בונה וחייב.

מגבן

וכן, המגבן את הגבינה, הרי זה תולדת בונה.
ואינו חייב עד שיגבן כגרוגרת.

הכנסת יד קרדום לעין

המכניס יד הקרדום בתוך העין שלו, הרי זה תולדת בונה, וכן כל כיוצא בו.
וכן, כל התוקע עץ בעץ, בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד
שנתאחד - הרי זה תולדת בונה וחייב:

עשיית נקב בלול

י.ד.

העושה נקב כל שהוא בלול של תרנוגלין כדי שייכנס להן האור, חייב משום בונה.

החזרת דלת

המחזיר דלת של בור ושל דות ושל יציע, חייב משום בונה:

[כו] הסותר

אב המלאכה

טו.

הסותר כל שהוא חייב. והוא שיסתור על מנת לבנות, אבל אם סתר דרך השחתה, פטור.

תולדות סותר

הסותר אוהל קבוע, או שפירק עץ תקוע - הרי זה תולדת סותר וחייב, והוא שיתכוון לתקן:

[כז] מכה בפטיש

אב מלאכה

טז.

המכה בפטיש הכייה אחת - חייב.

תולדות מכה בפטיש

וכל העושה דבר שהוא גמר מלאכה, הרי זה תולדת מכה בפטיש וחייב.

כיצד?

- המנפח בכלי זכוכית,
- והצר בכלי צורה, אפילו מקצת הצורה,
- והמגרד כל שהוא,
- והעושה נקב כל שהוא, בין בעץ בין בבנין בין במתכת בין בכלים -

הרי זה תולדת מכה בפטיש וחייב.

וכל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אין חייבין על עשייתו:

יז.

המפיש שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה, כדרך שהרופאין עושין, שהן מתכוונין ברפואה להרחיב פי המכה - הרי זה חייב משום מכה בפטיש, שזו היא מלאכת הרופא.

ואם הפישה להוציא ממנה הלחה שבה - הרי זה מותר:

יח.

המסתת את האבן כל שהוא - חייב משום מכה בפטיש.

והמצדד את האבן ביסוד הבנין ותיקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה -
חייב משום מכה בפטיש.

הלוקט יבולת שעל הבגדים בידו, כגון אלו היבולות שבכלי צמר - חייב
משום מכה בפטיש.

והוא שיקפיד עליהן, אבל אם הסירן דרך עסק - הרי זה פטור.
המנער טלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולהסיר הצהוב הלבן הנתלה בה,
כדרך שהאומנין עושין - חייב חטאת.
ואם אינו מקפיד - מותר:

[כח] הצד

אב המלאכה

יט.

הצד דבר שדרך מינו לצוד אותו - חייב, כגון חיה ועופות ודגים.

והוא שיצוד אותן למקום שאינו מחוסר צידה.

כיצד?

כגון שרדף אחר צבי עד שהכניסו לבית או לגינה או לחצר ונעל עליו,

או שהפריח את העוף עד שהכניסו למגדל ונעל עליו,

או ששלה דג מן הים בתוך ספל של מים,

הרי זה חייב.

אבל

אם הפריח ציפור לבית ונעל עליו,

או שהבריח דג ועקרו מן הים לברכה של מים,

או שרדף אחר צבי עד שנכנס לטרקלין רחב ונעל עליו, הרי זה פטור, שאין זו צידה גמורה, שאם יבוא לקחתו צריך לרדוף אחריו ולצוד אותו משם.

לפיכך הצד ארי אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה:

כ.

כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשחייה אחת, או שהיו הכתלים קרובין זה לזה עד שיפול צל שניהם לאמצע כאחד - הרי זה מקום קטן, ואם הבריה הצבי וכיוצא בו לתוכו חייב.

ומקום שהוא גדול מזה - המבריה חיה לתוכו פטור:

שורצים

כא.

אחד שמונה שורצים האמורין בתורה, ואחד שאר שקצים ורמשים שיש למינן צידה, הצד אחד מכולן בין לצורך בין שלא לצורך אלא לשחק בהן - חייב, הואיל ונתכוון לצוד וצד, שהמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. הצד את הישן ואת הסומא חייב:

תולדות צד

כב.

המשלח כלבים כדי שיצודו צביים וארנבים וכיוצא בהן, וברח הצבי מפני הכלב, והיה הוא רודף אחר הצבי, או שעמד בפניו והבהילו עד שהגיע הכלב ותפשו - הרי זה תולדת צד וחייב. וכן העושה כדרך הזו בעופות:

צבי שנכנס לבית, ונעל אחד בפניו - חייב.

נעלוהו שנים - פטורין.

ואם אין אחד יכול לנעול אותו ונעלוהו שנים - חייבין.

ישב אחד על הפתח ולא מילאהו, וישב השני ומילאהו - השני חייב.

ישב הראשון ומילאהו, ובא השני וישב בצידו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו - הראשון חייב, והשני לא עשה כלום, ומותר לו לישב במקומו עד הערב ולקח הצבי.

למה זה דומה, לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו, שלא עשה כלום.

נכנסה לו ציפור תחת כנפיו - יושב ומשמרה עד שתחשך, ומותר:

פטורים מצידה

הצד צבי זקן או חיגר או חולה או קטן - פטור.

המפרק בהמה חיה ועוף מן המצודה - פטור.

הצד חיה ועוף שברשותו, כגון אווזין ותרנוגלין ויוני עלייה - פטור.

הצד דבר שאין במינו צידה, כגון חגבים, חזיזין, צרעין ויתושין ופרעושין וכיוצא באלו - הרי זה פטור:

רמשים המזיקין, כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן, אף על פי שאינן ממיתין, הואיל ונושכין, מותר לצוד אותן בשבת, והוא שיתכוון להינצל מנשיכתן.

כיצד הוא עושה? כופה כלי עליהן, או מקיף עליהן, או קושרן, כדי שלא יזיקו: